

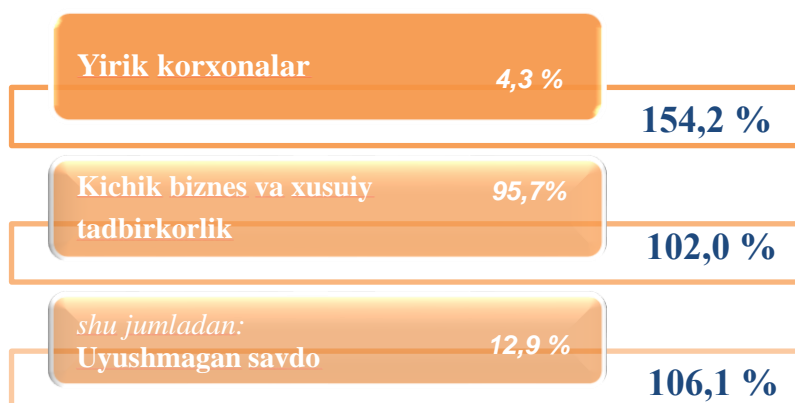
VII. CHAKANA SAVDO TOVAR AYLANMASI

Statistik ma’lumotlar jamiyatda sodir bo‘layotgan ijtimoiy iqtisodiy hodisa va jarayonlarni tavsiflash va boshqarishning eng muhim vositasidir. Hozirda yuqori sifatli statistik ma’lumotlardan foydalanmasdan davlat siyosatida to‘g‘ri boshqaruv qarorlarini qabul qilish imkonsiz. Shular qatorida savdo statistika ko‘rsatkichlarini shakillantirish ham muhim ahamiyatga ega hisoblanadi. Jumladan, ulgurji va chakana savdo hamda umumiy ovqatlanish korxonalarini savdo aylanmasi statistikasi ko‘rsatkichi shular jumlasidan.

2023- yil 1- iyul holatiga chakana savdo sohasida faoliyat ko‘rsatayotgan tijorat korxonalar soni 3 909 tani tashkil etib, 2022- yil 1- iyulga nisbatan 370 taga kamaygan (o‘shish sur‘ati 90,4 %). Shundan, faoliyat ko‘rsatayotgan yirik korxonalar soni 85 tani, kichik korxonalar va mikrofirmalar soni 2773 tani tashkil qildi.

Shu jumladan, savdo sohasida yuridik shaxs tashkil etmasdan faoliyat olib borayotgan YATTLar va uyushmagan savdo (jismoniy shaxslar)ning kuzatuvlar asosida yig‘ilgan ma’lumotlar, chakana savdo ko‘rsatkichlariga kiritilgan.

Chakana savdo aylanmasining asosiy ko‘rsatkichlari

Yuqorida qayd etilgan tadbirkorlik subyektlari faoliyati natijasida, 2023-yilning yanvar-iyun oylarida respublikaning chakana savdo tovar aylanmasi 4 392,8 mlrd. so‘mni tashkil etib, 2022- yilning yanvar-iyun oylariga nisbatan 103,5 % ga yetdi.

Shumladan, yirik korxonalarining tovar aylanmasi 188,4 mird.so‘mni (o‘shish sur‘ati 154,2 %), kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarining tovar aylanmasi 4204,4 mlrd. so‘mni (o‘shish sur‘ati 102,0 %), shundan uyushmagan savdo aylanmasi 565,5 mlrd. so‘mni (o‘shish sur‘ati 106,1%) tashkil etdi.

Chakana savdo aylanmasida yirik korxonalar, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarining hajmi va o‘sish sur‘atlari (2023- yil yanvar-iyun oylari)

Chakana savdo aylanmasi – savdo sohasida yakuniy iste‘mol uchun aholiga tovarlarni donalab yoki ko‘p bo‘lmagan miqdorlarda naqd pulga (bank kartalari orqali) sotishni nazarda tutuvchi faoliyat.

	Jami mlrd. so‘m	2022-yil yanvar-iyun oylariga nisbatan, foizda	Yirik korxonalar mlrd.so‘m	2022-yil yanvar-iyun oylariga nisbatan, foizda	Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik mlrd.so‘m	2022-yil yanvar-iyun oylariga nisbatan, foizda
Qoraqalpog‘iston Respublikasi	4 392,8	103,5	188,4	154,2	4 204,4	102,0
Nukus sh.	826,1	102,2	38,7	106,1	787,4	102,0
<i>tumanlar:</i>						
Amudaryo	376,3	102,6	7,5	77,1	368,8	103,3
Beruniy	232,9	101,6	14,6	105,3	218,3	101,4
Bo‘zatov	57,7	102,1	0,1	59,1	57,6	102,2
Qorao‘zak	205,3	101,5	0,6	90,2	204,8	101,6
Kegeyli	185,4	102,3	0,7	83,9	184,7	102,4
Qo‘ng‘irot	345,9	102,0	8,2	84,6	337,7	102,5
Qonliko‘l	167,4	102,3	0,2	50,1	167,2	102,5
Mo‘ynoq	43,7	101,9	0,2	56,9	43,5	102,3
Nukus	134,9	102,2	0,4	58,1	134,5	102,5
Taxiatosh	194,5	141,8	79,9	723,0	114,5	90,8
Taxtako‘pir	145,5	102,2	0,4	62,5	145,1	102,3
To‘rtko‘l	496,7	102,8	18,1	110,8	478,6	102,5
Xo‘jayli	388,6	101,9	6,9	87,4	381,7	102,2
Chimboy	223,5	102,3	4,9	89,0	218,6	102,7
Shumanay	99,9	101,2	0,3	59,7	99,5	101,4
Ellikqal‘a	268,5	102,7	6,7	90,8	261,8	103,0

2023- yilning yanvar-iyun oylarida 2022- yilning yanvar-iyun oylariga nisbatan respublikaning Nukus shahri (102,2 %), Taxiatosh (141,8 %), To‘rtko‘l (102,8 %) va Ellikqal‘a (102,7 %) tumanlarida chakana savdo tovar aylanmasining eng yuqori o‘sish sur‘atlari qayd etildi.

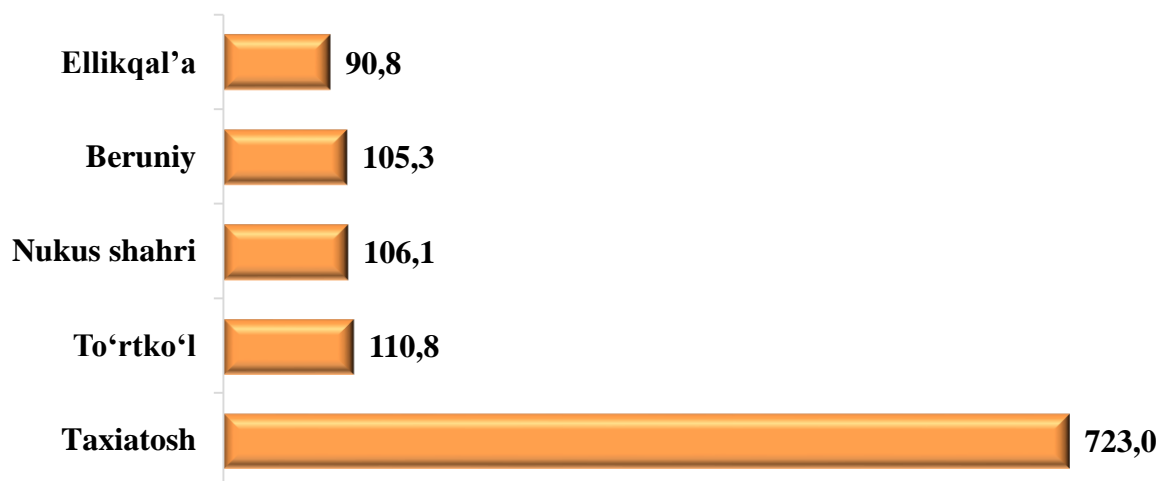
Chakana savdo tovar aylanmasi tarkibi

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarining chakana savdo tovar aylanmasi hajmi statistik hisob-kitoblarga ko‘ra, 4204,4 mlrd. so‘mni tashkil etib, 2022 yilning yanvar-iyun oylariga nisbatan 102,0 % ga o‘tdi. Respublika miqyosida ushbu sektorning jami chakana savdo tovar aylanmasidagi ulushi 95,7 % ni tashkil etdi.

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik korxonalarining eng yuqori o‘sh sur‘atga ega hududlar (foizda)

Yirik korxonalarining eng yuqori o‘sh sur‘atiga ega hududlar (foizda)

Chakana savdo tovar aylanmasi tarkibida yirik korxonalarining tovar aylanmasi hajmi, 2022- yilning yanvar-iyun oylariga nisbatan 154,2 % ga o‘tdi va 188,4 mlrd. so‘mni tshkil qildi. Bu esa umumiy savdo hajmining 4,3 % ulushiga to‘g‘ri keldi.

Aholi jon boshiga nisbatan chakana savdo tovar aylanmasi hajmi va o‘shish sur‘atlari

2023- yilning yanvar-iyun holatiga o‘rtacha aholi jon boshiga chakana savdo tovar aylanmasi 2 216,9 ming. so‘mni (2022- yilning yanvar-iyun oylariga nisbatan 102,1 %) tashkil etdi.

Hududlar kesimida ma‘lumot

	Hajmi mlrd.so‘m	O‘shish sur‘atlari, foizda
Qoraqalpog‘iston Respublikasi	2 216,9	102,1
Nukus sh.	2 462,3	100,6
<i>tumanlar:</i>		
Amudaryo	1 798,0	100,8
Beruniy	1 152,9	99,7
Bo‘zatov	2 635,9	101,6
Qorao‘zak	3 788,7	100,6
Kegeyli	2 495,4	101,6
Qo‘ng‘irot	2 564,2	100,7
Qonliko‘l	3 146,4	101,2
Mo‘ynoq	1 303,5	101,0
Nukus	2 540,5	100,3
Taxiatosh	2 548,9	140,7
Taxtako‘pir	3 740,5	106,9
To‘rtko‘l	2 201,7	101,1
Xo‘jayli	3 045,6	100,6
Chimboy	1 941,5	101,5
Shumanay	1 730,6	100,1
Ellikqal‘a	1 594,6	100,7

Ushbu ko‘rsatkichni hududlar kesimida solishtirilganda eng yuqori hajm Taxtako‘pir (3 740,5 ming. so‘m), Qorao‘zak (3 788,7 ming. so‘m) va Xo‘jayli (3 045,6 ming. so‘m) tumanlari hissasiga to‘g‘ri keldi.

Xo‘jalik yurituvchi subyektlarning mulkchilik shakllari bo‘yicha chakana tovar aylanmasi

	<i>mlrd. so‘m</i>	<i>2022 yil yanvar-iyuniga nisbatan foiz hisobida</i>	<i>yakunga nisbatan foiz hisobida</i>
Jami	4 392,8	103,5	100,0
<i>shu jumladan mulkchilik shakllari bo‘yicha:</i>			
davlat mulki	-	-	-
nodavlat mulki	4 392,8	103,5	100,0
undan fuqarolarning hususiy mulki	2 005,1	105,4	45,6

Savdo korxonalarining chakana savdo aylanmasi hajmi 2023 yilning yanvar-iyunida 1 822,2 mlrd. so‘mni tashkil qilib, o‘tgan yilning shu davriga nisbatan 100,6 foizni tashkil etgan.

Yakka tartibdagi tadbirkorlikning jami chakana savdo hajmi joriy yilning yanvar-iyun oylarida 2 570,6 mlrd. so‘mni tashkil etib, o‘tgan yilning shu davriga nisbatan 105,6 foizga o‘sdi.

2023 yilning yanvar-iyunida chakana savdo aylanmasi tarkibi

	<i>mlrd. so‘m</i>	<i>2022 yil yanvar-iyuniga nisbatan foiz hisobida</i>	<i>yakunga nisbatan foiz hisobida</i>
Chakana tovar aylanmasi	4 392,8	103,5	100,0
<i>shu jumladan:</i>			
savdo korxonalari	1 822,2	100,6	41,5
Yakka tartibdagi tadbirkorlik	2 570,6	105,6	58,5
<i>shundan:</i> uyushmagan sektor (tashkil etilmagan savdo faoliyati)	565,5	106,1	12,9

Uyushmagan savdo tovar aylanmasi

9,3 mlrd.so‘m

Tuzlamalar

12,5 mlrd.so‘m

**Qurtilgan qishloq
xo‘jaligi mahsulotlari**
(yang‘oq, bodom, pista va
boshqalarni qo‘shgan holda)

8,2 mlrd.so‘m

Zirovarlar

5,8 mlrd.so‘m

**Gullar, o‘simlik va nihol
ko‘chatlari** (manzarali va
qishloq xo‘jaligi)

17,8 mlrd.so‘m

**Sut va sut
mahsulotlari**

16,4 mlrd.so‘m

Tuxum

14,1 mlrd.so‘m

Tovuq go‘shti

11,4 mlrd.so‘m

**Chorva mollari va
parrandalar uchun har hil
yem-hashaklar**

27,2 mlrd.so‘m

**Non va non
mahsulotlari**

116,8 mlrd.so‘m

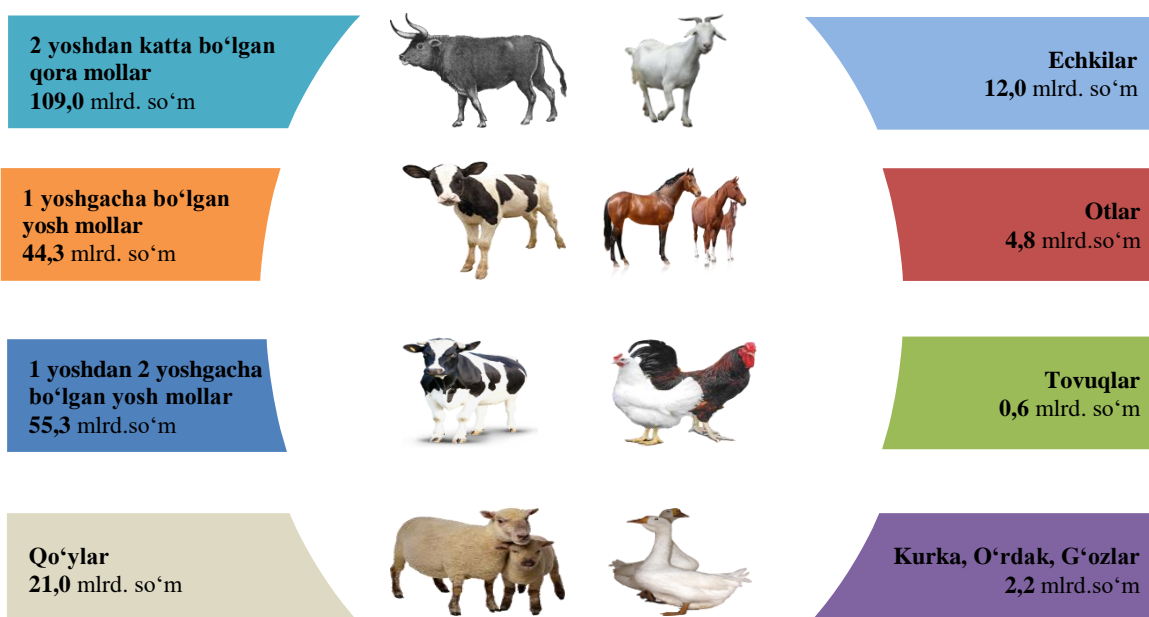

**Yangi uzilgan qishloq
xo‘jaligi mahsulotlari**

2023 yilning yanvar- iyun oylarida Respublikaning barcha hududlarida joylashgan dehqon bozorlarida qishloq xo‘jaligi mahsulotlari sotuvchi jismoniy shaxslarning tanlama kuzatuvini o‘tkazildi. Kuzatuv natijalariga ko‘ra savdo aylanmasi hajmi 267,5 mlrd. So‘mni tashkil etdi. Bunda asosiy yirik hajm yangi uzilgan qishloq xo‘jaligi mahsulotlari savdosiga (116,8 mlrd. so‘m) to‘g‘ri keldi.

Uyushmagan savdo tovar aylanmasi: chorva (parranda) bozorlari

2023 yilning yanvar-iyun oylarida Respublikaning barcha hududlarida joylashgan chorva (parranda) bozorlarida parrandalar va chorva mollarini sotuvchi jismoniy shaxslar tanlama kuzatuvini o‘tkazildi. Kuzatuv natijalariga ko‘ra savdo aylanmasi hajmi 298,0 mlrd. so‘mni tashkil etdi. Bunda har hil yoshdagi qora mollar savdosi 208,6 mlrd. so‘mni, qo‘y va echkilar 33,0 mlrd. so‘mni, otlar 4,8 mlrd. so‘mni, parrandalar 2,8 mlrd. so‘mni tashkil etdi. Savdo aylanmasining to‘liq tarkibi quyidagi ko‘rsatkichlarda o‘z aksini topgan:

Ichki savdo ko‘rsatkichlarini shakllantirishda uyushmagan savdo tovar aylanmasi ham hisoblanadi. Bunga dehqon (oziq-ovqat) bozori hamda chorva mollari, parrandalar va boshqa hayvonlar bozorida jismoniy shaxslar tomonidan amalga oshirilgan savdo hajmlari kiradi. Uyushmagan savdo tarkibiga jismoniy shaxslar (dehqonlar)ning uy xo‘jaligida o‘z kuchlari bilan yetishtirgan qishloq xo‘jaligi mahsulotlari hisobga olinadi.

Uyushmagan savdo aylanmasida dehqon* va chorva (parranda) bozorlarining asosiy ko‘rsatkichlari (2023- yil yanvar-iyun oylari)

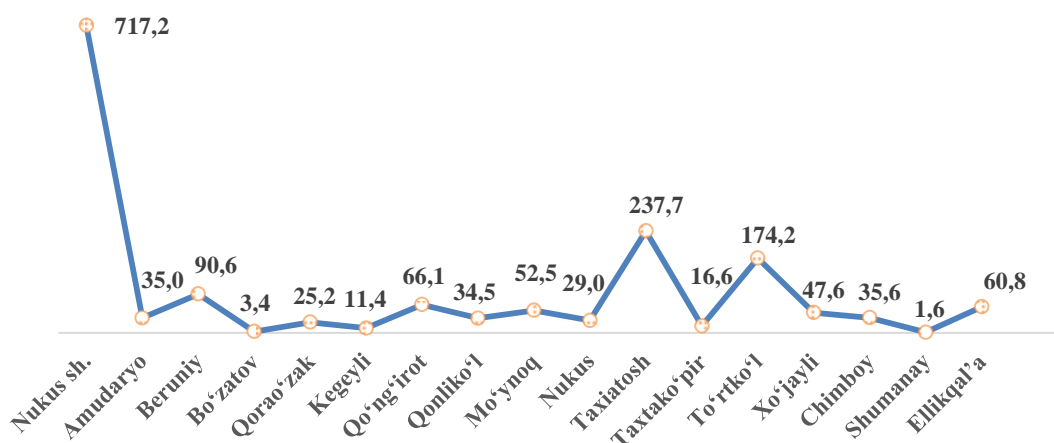
	Jami mlrd.so‘m	2022-yil yanvar- iyun oylariga nisbatan, foizda	Dehqon bozorlari, mlrd.so‘m	2022-yil yanvar- iyun oylariga nisbatan, foizda	Chorva bozorlari, mlrd.so‘m	2022-yil yanvar- iyun oylariga nisbatan, foizda
Qoraqalpog‘iston Respublikasi	565,5	106,1	267,5	107,0	298,0	105,3
Nukus sh.	65,5	115,4	31,0	116,5	34,5	114,5
<i>tumanlar:</i>						
Amudaryo	40,8	130,2	19,3	131,0	21,5	129,3
Beruniy	43,1	114,2	20,4	115,6	22,7	113,7
Bo‘zatov	11,2	80,0	5,3	80,6	5,9	79,1
Qorao‘zak	31,3	101,6	14,8	102,9	16,5	100,6
Kegeyli	63,8	130,0	27,3	118,7	33,6	129,2
Qo‘ng‘irot	27,2	80,2	12,9	81,1	14,3	79,7
Qonliko‘l	26,4	100,8	12,5	101,7	13,9	99,8
Mo‘ynoq	5,6	98,8	5,6	98,8	-	-
Nukus	26,2	91,8	12,4	92,5	13,8	90,9
Taxiatosh	7,4	49,6	3,5	49,8	6,9	87,0
Taxtako‘pir	25,2	114,0	11,9	114,6	13,3	113,1
To‘rtko‘l	84,3	115,3	39,9	116,3	44,4	114,3
Xo‘jayli	31,9	99,6	15,1	100,2	16,8	99,2
Chimboy	41,3	101,3	19,5	102,4	21,8	100,6
Shumanay	12,5	86,6	5,9	86,9	6,6	85,6
Ellikqal’a	21,7	101,5	10,3	102,1	11,4	100,4

* – xo‘jalik yurituvchi subyektlar va yakka taribdagi tadbirkorlar (YATT)ni qo‘shmagan holatda;

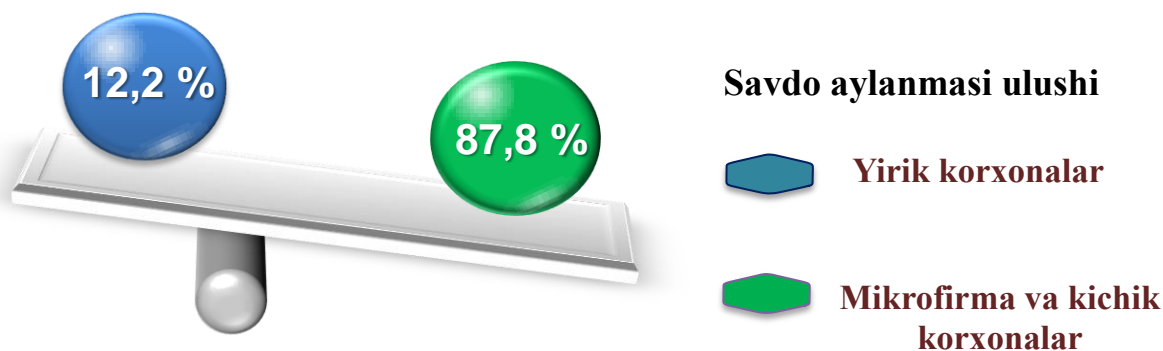
– jismoniy shaxslar (dehqonlar)ning uy xo‘jaligida o‘z kuchlari bilan yetishtirgan qishloq xo‘jaligi mahsulotlari va chorva (parranda) mollari sotilishi hisobga olingan.

Ulgurji savdo tovar aylanmasi – qayta sotish maqsadida sotib olingan va tadbirkorlik faoliyatida foydalanish yoki o‘z foydalanishi (qayta ishlash) uchun uchinchi tomon tashkilotlari va yakka tartibdagi tadbirkorlarga o‘zgartirmagan holda jo‘natilgan tovarlarning qiymati, ushbu tovarlar uchun haq to‘lanadigan yoki to‘lanmaganligidan qat’iy nazar.

Hududlar kesimida ulgurji savdo tovar aylanmasi hajmi,
mlrd. so‘mda

Respublika bo‘yicha 2023- yilning yanvar-iyun oylarida ulgurji savdo tovar aylanmasi 1 639,0 mlrd. so‘mni tashkil etib, 2022- yilning mos davriga nisbatan 106,4 % ni tashkil qildi.

Kichik biznes subyektlarining ulgurji savdo aylanmasidagi ulushi statistik hisoblarga qaraganda 1 439,4 mlrd. so‘mni tashkil qilib, 2022- yilning mos davriga nisbatan 105,5 %ga to‘g‘ri keldi. Respublikada ushbu sektorning ulgurji savdo hajmidagi ulushi 87,8 % ni tashkil qildi.

Ulgurji savdo tovar aylanmasida yuqori o‘shish sur‘atlariga eng yirik korxonalar Taxiatoosh tumanida (113,8 %) va Nukus shahrida (126,7 %) kuzatildi.

2023- yil 1- iyul holatiga ulgurji savdo sohasida faoliyat ko‘rsatayotgan tijorat korxonalarini soni 1014 tani tashkil etib, 2022- yil 1- iyul holatiga nisbatan 150 taga kamaygan, o‘shish sur‘ati 85,3 % tashkil etgan. Shundan, faoliyat ko‘rsatayotgan yirik korxonalar soni 7 tani, kichik korxonalar va mikrofirmalar soni 1007 tani tashkil qildi.

Ulgurji savdo aylanmasida yirik korxonalar, kichik biznes subyektlarining hajmi va o‘shish sur‘atlari

(2023- yil yanvar-iyun oylari)

	Jami mlrd.so‘m	2022-yil yanvar- iyun oylariga nisbatan, foizda	Yirik korxonalar mlrd.so‘m	2022-yil yanvar- iyun oylariga nisbatan, foizda	Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik mlrd.so‘m	2022-yil yanvar- iyun oylariga nisbatan, foizda
Qoraqalpog‘iston Respublikasi	1 639,0	106,4	199,6	114,2	1 439,4	105,5
Nukus sh.	717,2	105,0	6,6	126,7	710,6	104,8
<i>tumanlar:</i>						
Amudaryo	35,0	107,5	-		35,0	107,5
Beruniy	90,6	107,9	-		90,6	107,9
Bo‘zatov	3,4	102,7	-		3,4	102,7
Qorao‘zak	25,2	108,8	-		25,2	108,8
Kegeyli	11,4	126,3	-		11,4	126,3
Qo‘ng‘irot	66,1	108,5	-		66,1	108,5
Qonliko‘l	34,5	103,5	-		34,5	103,5
Mo‘ynoq	52,5	104,2	-		52,5	104,2
Nukus	29,0	105,1	-		29,0	105,1
Taxiatoosh	237,7	112,5	193,0	113,8	44,7	107,1
Taxtako‘pir	16,6	104,1	-		16,6	104,1
To‘rtko‘l	174,2	104,1	-		174,2	104,1
Xo‘jayli	47,6	105,6	-		47,6	105,6
Chimboy	35,6	107,8	-		35,6	107,8
Shumanay	1,6	108,4	-		1,6	108,5
Ellikqal‘a	60,8	104,3	-		60,8	104,3